Wonderland-Spiegel

Informatiebulletin voor 'Alice'-verzamelaars - Vijfde nummer - december 1995 - f 5,50

De nieuwe kleuren van Wonderland

Honderddertig jaar zijn verstreken sinds John Tenniel *Alice's Adventures in Wonderland* illustreerde en hoewel smaken verschillen zullen niet veel liefhebbers ontkennen dat Tenniels tekeningen hét gezicht van Alice tonen. Tot op heden wist eigenlijk alleen Disney de populariteit van de oorspronkelijke illustraties naar de kroon te steken, maar in boekvorm zijn Tenniels zwart-wit tekeningen de meest vertrouwde gebleven.

Hoewel het copyright al lang verlopen is en iedereen dus gebruik kan maken van Tenniels tekeningen, zijn ze toch ook —historisch gezien— onlosmakelijk verbonden met uitgeverij Macmillan. Onder druk van de sterke konkurrentie van andere geïllustreerde Alice-edities (meestal in kleur), en van andere klassieke en moderne kinderboeken (*Winnie-the-Pooh*, Beatrix Potter, *Sonic the Hedgehog*) heeft uitgeverij Macmillan besloten tot meer agressieve marketingstrategie. Hierbij hoort de uitgave van een nieuwe full colour editie, die ook een soort 'herovering' van het copyright inhoudt. Een diskussie onder liefhebbers zoals die gevoerd wordt over zwartwit-films die per computer ingekleurd worden hoeven we hier niet te verwachten, aangezien ook Carroll en Tenniel al in 1890 een kleurenuitgave verzorgden (*The Nursery Alice*, met 20 van Tenniels 42 tekeningen in kleur). Ook liet Macmillan in 1911 (drie jaar voor Tenniels dood) acht Wonderland-tekeningen (plus acht uit 'Spiegelland') inkleuren door *Harry Theaker*.

Het schijnt dat uitgeverij Macmillan erg veel tijd en zorg heeft besteed aan het vinden van de meest geschikte 'opvolger' voor Harry Theaker. Diverse tekenaars werd gevraagd een proeve van bekwaamheid te leveren. Leden van de Lewis Carroll Society die tijdens een lezing de voorbeelden konden bekijken, hadden zelfs op de afgewezen inkleuringen weinig aan te merken, maar Macmillans keus viel uiteindelijk op Miss *Diz Wallis*. Het boek met haar kleurrijke versie van Wonderland, dat onlangs verscheen, geeft helaas geen andere informatie dan haar naam en de mededeling dat zij de speciaal voor deze editie de resterende (34) illustraties 'in de stijl van Harry Theaker' inkleurde.

De acht gekleurde prenten van *Harry G. Theaker* (1873-1954) zijn in deze nieuwe editie helaas niet optimaal afgedrukt. Ik ken de oorspronkelijke kleurenuitgave niet, maar in vergelijking met de nieuwste Nederlandse editie van Van Goor (in de vertaling van Nicolaas Matsier) zijn Theakers aquarellen erg groezelig geworden en niet erg scherp van kwaliteit. Wie de tekeningen van Alice met de Cheshire Cat (p. 91) en Alice met het Witte Konijn (p. 18) vergelijkt met de afdruk op resp. voor- en achterkant van het stofomslag van de Macmillan-editie, zal al getroffen zijn door het verschil in scherpte (hoewel de voorkant-illustratie erg groenig is uitgevallen, zelfs de Kat heeft een groene vacht).

De nieuwe inkleurster heeft in dezelfde techniek gewerkt als die Harry Theaker —naar alle waarschijnlijkheid— heeft toegepast in 1911, nl. aquarel op blauwdrukken (afdrukken in lichtblauwe inkt) van Tenniels gravures. Wallis geeft Alice de bekende lila jurk, met wit schort en wit-blauw gestreepte kousen. Eigenlijk had ze alleen gestreepte kousen aan in 'Through the Looking-Glass' (in de zeven jaar tussen het verschijnen van de twee boeken was de kousen-mode

enigszins veranderd), maar ook Theaker had al deze aanvulling aangebracht (waarschijnlijk om konsekwent te blijven in de inkleuringen van de twee boeken), al tellen zijn kousen wat meer strepen dan die van Wallis. Theaker vond het verder nodig de drie vrijstaande tekeningen af te kaderen, waardoor bijvoorbeeld bij Alice onder de boom met de Kat de gespiegelde L-vorm (waar oorspronkelijk de tekst rechts langs loopt) verdween en hij de hele hoek van het plaatje moest invullen met extra achtergrond. Wallis heeft alle vrijstaande tekeningen met verlopende kleuren vrijstaand weten te houden.

Waren Theakers kleuren meer bleek, gedempt van kleur, mejuffrouw Wallis gebruikt erg heldere tinten. Bij Theaker waren de kleuren van figuren en achtergrond op meer natuurlijke wijze op ekaar afgestemd; bij Wallis krijgen de figuren af en toe een te grote zelfstandigheid en lijkt het erop dat de inkleurster meer op de details heeft gelet dan op het geheel. De tekening van Bill the Lizard, bijvoorbeeld, die in hoofdstuk 4 door Alice uit de schoorsteen wordt gelanceerd (p.51): de lucht is helder blauw, de schoorsteen is bruin en Bill is gifgroen met een gele buik. Bijna Disney-kleuren. Vergelijk dit

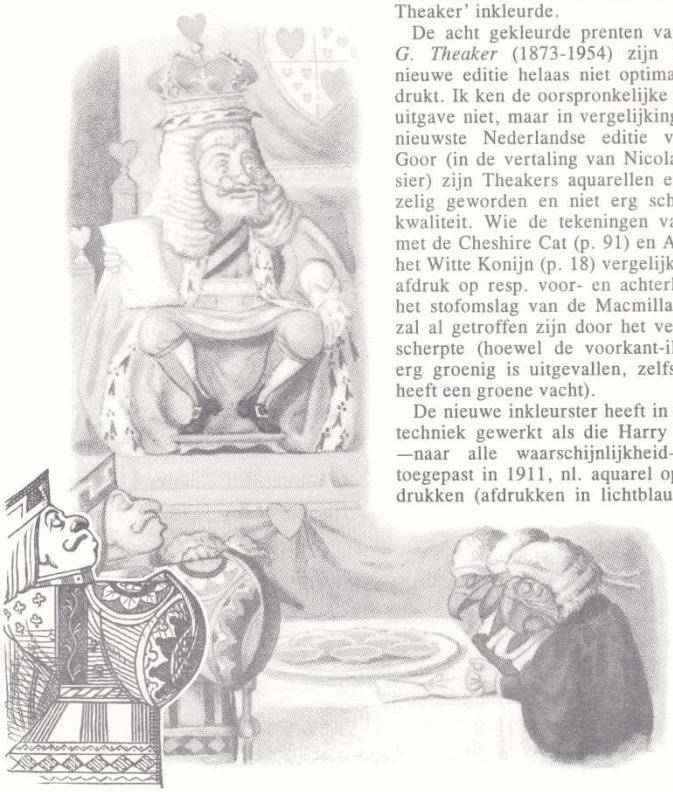

plaatje eens met dezelfde tekening in 'The Nursery Alice' dan zal het verschil duidelijk zijn. Bedenk hierbij dat Lewis Carroll zelf een sterke afkeer had van te felle kleuren. De eerste druk van de Nursery Alice werd door hem afgekeurd omdat de tekeningen *'too gaudy'* (te opzichting, bont) waren. (De boeken werden vervolgens aangeboden aan een Amerikaanse uitgever die ze weigerde omdat de tekeningen te flets waren.) Bij Wallis hebben de contouren af en toe ook de neiging wat 'wollig' te worden, waardoor details sterk aan kontrast verliezen. De oorspronkelijke lijnen hadden wat mij betreft rustig wat donkerder mogen blijven. (De tekeningen in de Nursery Alice kennen dit probleem niet, omdat de lijnen in bruin zijn afgedrukt. Deze konden echter niet voor een kleuren-editie gebruikt worden omdat slechts de helft van de tekeningen gebruikt is én omdat voor deze ingekorte editie 'voor de kleintjes' de kleding van Alice is aangepast.)

Eén van de weinige echt geslaagde inkleuringen van Diz Wallis is die waar het hoofd van de Cheshire Cat boven het croquetveld verschijnt (hoofdstuk 8, p. 128), en misschien de allerlaatste, waar de kaarten over Alice heen vliegen (p. 188). Een enkele keer gaat ze echt in de fout. Zo heeft ze in hoofdstuk 11 de mond van het Witte Konijn (blazend op de trompet) bijgewerkt (p. 166) en in hoofdstuk 12 (p. 186) is de neus van de Harten Boer ineens een heel stuk groter (heeft hij dan misschien —net als Pinokkio— toch gelogen over zijn onschuld?).

Ik geloof dat met deze nieuwe inkleuring Tenniels schepping niet optimaal recht wordt gedaan, maar Diz Wallis heeft er zichtbaar haar best op gedaan. Er bestaan véél slechtere inkleuringen (o.a. op diverse ansichtkaarten) en de belabberde zwartwit-reproduktie van de tekeningen in de meeste edities (zeker niet alleen in de goedkoopste pocketjes) getuigt beslist van meer minachting voor Tenniels talent dan déze poging zijn werk aantrekkelijk te maken voor een modern publiek.

Met Diz Wallis heeft Macmillan blijkbaar gekozen voor een inkleuring die kinderen zal aanspreken. Het was wellicht een goed idee geweest om haar ook de acht al bestaande kleurentekeningen opnieuw te laten inkleuren. Dat was in elk geval de continuïteit ten goede gekomen.

Tot slot een opmerking over de teksten, die geheel opnieuw (per computer) gezet zijn, volgens Macmillan zo nauw mogelijk aansluitend bij het lettertype en de spatiëring van de oudste edities. Naar mijn bescheiden mening is het resultaat (op dit grote formaat) erg lelijk geworden. Er is gekozen voor een grote (14 punts) letter met veel contrast, een grote interlinie en brede marges, wat een kaal typografisch totaalbeeld oplevert dat niet erg prettig leest.

Er volgt (waarschijnlijk in 1996) een uitgave van *Through the Looking-Glass* met gekleurde Tenniel-tekeningen. We zullen zien of Alice daarmee gereed is voor de eenentwintigste eeuw. Macmillan blijft ook Alice-'spin offs', zoals kalenders (zie pag. 5), pop ups, e.d. uitgeven, maar in modernere technieken, zoals uitgaven op *cd-rom*, heeft de uitgeverij vooralsnog geen interesse.

Alice in Wonderland (ill. John Tenniel coloured by Harry Theaker & Diz Wallis): uitg. Macmillan, 1995. 18,5 x 25 cm. 196 pag. kleur, gebonden met stofomslag. £ 12.99 (*f* 40,90). ISBN: 0-333-64049-7. Import Nilsson & Lamm.

Prijsvraag!

De boven besproken *full colour* editie van Macmillan bevat een boekelegger (in de vorm van een groot zakhorloge) met een speciale **prijsvraag**. Te winnen valt een logeplaats voor 4 personen bij de Londense première van het ballet op dinsdag 19 maart 1996 in het London Coliseum, plus een overnachting in het Churchill Intercontinental Hotel. Reiskosten en maaltijden komen echter voor rekening van de winnaar zelf. Het is niet nodig het boek te kopen om mee te dingen, het volstaat om vóór 1 februari 1996 het antwoord per briefkaart op te sturen naar: English National Ballet, Markova House, 39 Jay Mews, London SW7 2ES. De te beantwoorden vraag luidt: *What was the name of the young girl who inspired the original Alice in Wonderland stories?* Is er iemand die dat niet weet?

Redaktioneel

Ik zal voortaan maar niet meer aankondigen wanneer het volgende nummer verschijnt, want dat schijnt toch niet te willen lukken. Ik dacht eigenlijk niet genoeg kopij te hebben om een kompleet nummer te vullen, maar zie: mede dankzij de vertraging blijkt er uiteindelijk toch weer veel meer aan te kondigen dan ik verwachtte.

In het volgende nummer meer over de zojuist verschenen Carroll-biografie van Morton N. Cohen (*f* 59,85), en over *The Red King's Dream* (zie ook pag. 4). Dan ook weer een wat uitgebreider stuk met betrekking tot de bibliografische Carroll-index.

In de tussentijd wens ik iedereen prettige feestdagen en een voorspoedig 1996!

Peter Kuipers

Foutje, bedankt

In de teksten van het vorige nummer zijn zoals gewoonlijk weer enkele foutjes geslopen, waaronder twee erg storende:

De tekening van Charles Folkard in de kop is uit *1921*, niet uit 1978 (in dat jaar verscheen de herdruk van Songs from Alice, waaruit dit plaatje komt).

In het citaat uit The Hunting of the Snark op pagina 2 moet de laatste regel luiden: 'They *charmed* it with smiles and soap' (i.p.v. *alarmed*).

De media

* Januari/februari 1995, Filosofie magazine (jrg. 4 nr. 1, pag. 53), Tysger Boelens: *Klassieke kindernonsens*. Over filosofie en nonsens.
* 11-17 september 1995, Viva (nr. 37 pag. 56-58), Anna Penta: *Reis door een virtuele wereld*. Kort verhaal (meer psychedelisch dan virtueel) met o.a. Alice, Pinokkio en de Dalai Lama.
* 24 november 1995, NRC Handelsblad (Kinderpagina, rubriek 'Bliep'), Herbert Blankesteijn: *Een muis die geen snoep blieft*. Bespreking van de Alice in Wonderland cd-i van Philips.
* 23 december 1995, Vrij Nederland (nr. 51/52, Republiek der Letteren, p. 115-116), Carel Peeters: *Een orkest van tegenstrijdige passies*. Recensie van Morton Cohens Lewis Carroll-biografie.

Speeldata *De Verbeelding:*

27 dec: Mortsel (B) (Liebrechtcentrum) 15.00 uur
11 jan: Hoogeveen (De Tamboer) 13.30 uur
25 feb: Goirle (Jan van Besouwhuis) 14.30 u.
29 feb: St. Niklaas (B) (O.L.V. zaal Antigone) 14.00 uur
6 mrt: Aartselaar (B) (Cultureel Centrum) 14.30 uur
11 t/m 29 mrt: diverse schoolvoorstellingen in Brabant
10 apr: Groningen (Het Kruithuis) 19.00 uur
27 jun: Jezus Eick (B) (De Bosuil) 13.30 uur
Boekingen: 026-4458155

KOLOFON:

De **Wonderland-Spiegel**, informatiebulletin voor 'Alice'-verzamelaars verschijnt zonder vaste regelmaat, 3 à 4 keer per jaar.
Uitgave, redaktie en vormgeving:
Peter Kuipers, Lipperkerkstraat 24, 7511 DA Enschede. Tel: 053-4308903.
Alle teksten zijn geschreven door Peter Kuipers, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld. Alle afbeeldingen van voorplaten zijn afgedrukt op 25% van het oorspronkelijk formaat.
Medewerker aan dit nummer: Franke Koksma
Abonnementen: alleen bij vooruitbetaling van minimaal *f* 15,00 per abonnee op Postbank rek. nr. 3989947 tnv. P. Kuipers te Enschede ovv. *Abonnement Wonderland-Spiegel m.i.v. nr. 6.* België: 300 Bfr met naam en adres in envelop aan redaktie-adres (koers: 20 Bfr = *f* 1,00). Abonnementen tegen kostprijs (*f* 0,20 per pagina + verzendkosten) tot het betaalde bedrag op is.
Foreign readers: English summary and order form available on request.
Nabestellingen en losse nummers volgens vermelde prijs (incl. verzendkosten). Nr.1 *f* 4,70; Nr.2 *f* 3,60; Nr.3 *f* 7,95 (incl. bijlage); Nr.4 *f* 4,00; Nr. 5 *f* 5,50. Introduktienummer gratis.
Commerciële advertenties: tarieven op aanvraag bij de uitgever verkrijgbaar.
ISSN: 1382-418X

Nieuwe jasjes

De **hoorspel**-uitvoering van *Teddy/Disky* waarvan in het het derde nummer melding werd gemaakt is onlangs opnieuw uitgebracht. Behalve drie andere sprookjes bevatten compact disc en cassette nu ook een paar extra minuten met kinderliedjes. De illustratie op het inlegvel is ook nieuw (en staat zelfs in kleur op de cd zelf afgedrukt). De cd is bij *Scholten* gesignaleerd voor slechts *f* 2,95 / 58 Bfr (elders kan de prijs oplopen tot *f* 7,95), de cassette is tot nu toe alleen gezien bij Bart Smit in een aanbiedings-verpakking met twee andere cassettes uit deze sprookjes-reeks (3 voor *f* 9,95). Overigens voegt deze uiterst korte versie (12 min. 15 sec., incl. 1 min. muziek) wel wat vreemde elementen toe aan Carrolls verhaal: zo maken we kennis met een Siamese Kat genaamd *Tjakkirit* en een Afrikaanse adelaar met de naam *Doe Doe*, om nog maar te zwijgen van een Wit Konijn met een Twents accent!

Alice in Wonderland Sprookjes & Liedjes: Disky Communications Europe BV, 1995; Teddy TYCD 345 (compact disc), Teddy TYMC 345 (cassette).

In WONDERLAND-SPIEGEL nr.3 werd een **leporello-boekje** gesignaleerd van Magna Books. *Boek Specials Nederland* gaf dit boekje (en 10 andere deeltjes uit deze reeks) onlangs in het Nederlands uit. Een goedkoop boekje met een heel simpel verhaaltje voor kinderen, een aardig hebbedingetje voor verzamelaars.

Alice in Wonderland (Sprookjes Lees, Kleur en Speel Leporello's, ill. Maria de Filippo & Claudio

Cernuschi): Boek Specials Nederland, Oegstgeest, 1995; 10 x 13 cm. 14 pagina's kleur/zwartwit, leporello. *f* 1,49 bij o.a. Etos.

Buena Vista Home Entertainment (Disney's eigen distributie-maatschappij) vond het nodig de **Disney-video** van *Alice in Wonderland* weer eens opnieuw in de verkoop te brengen. Op 6 september j.l. lagen de winkels er weer vol mee, hoewel de meeste de vorige editie van deze band (uit 1990) nog in voorraad hadden. Alleen de wikkel heeft een gewijzigde illustratie gekregen. De prijs is gelijk gebleven: *f* 39,95.

Disney Classics - Alice in Wonderland: Buena Vista Home Entertainment BV, 1995. Nederlands gesproken, 72 minuten. VHS 036/16. *f* 39,95.

Bij de Aldi-supermarkten was ook een Alice-video te vinden, maar dan de versie van *Rankin/Bass*, uit de televisietekenfilmreeks *Festival of Family Classics*. Deze fantasieloze bewerking in kleur duurt iets meer dan 20 minuten. De firma *Wenton-Wesgram* produceerde de band voor *Multi Media*. Afgezien van de wikkel-illustratie is deze band volkomen identiek aan de in 1994 verschenen video op het *Broadway Video*-label. Overigens verscheen dezelfde tekenfilm ook al op het *Kid's Fun* label (met weer een andere wikkel), maar die uitgave heeft een veel slechtere Nederlandse vertaling!

Alice in Wonderland: Multi Media International b.v., Leeuwarden, 1995. N111 / BHV 30003. VHS kleur, ca. 20 minuten, Nederlands gesproken. *f* 4,95 bij Aldi.

Aanvulling

In het eerste nummer van dit blad werd de uitgave **Kom je mee in Sprookjesland** al gesignaleerd, die toen onder het V&D-imprint te koop was. Nu blijkt er ook een editie te bestaan zonder dat imprint, gewoon van uitgeverij *Hemma*. Het binnenwerk is identiek, maar het boek heeft een andere band (en ISBN).

Kom je mee in Sprookjesland (ill. Carlos Busquets): uitg. Hemma, Chevron, 1994. 18,5 x 24 cm. 160 pag. gebonden. *f* 12,95. ISBN: 90-6804-953-4.

Verbazië

Uitgeverij De Bezige Bij kondigt voor april 1996 **Alice in Verbazië** aan, geschreven door *Nicolaas Matsier*. Het boek zal vijf essays bevatten waarin Matsier 'op geestige en intelligente wijze' vragen beantwoord als: Hoe vaak is *Alice* eigenlijk in het Nederlands vertaald? Waar ligt de grens tussen bewerkten, navertellen en vertalen? Is *Alice* nog steeds een kinderboek, als het dat al ooit geweest is? In hoeverre zou *Alice* zelfs een meisjesboek geweest kunnen zijn? Waar gaat *Alice* eigenlijk over? Heeft het zin, ons —bij wijze van vluchtige inval en min of meer schertsenderwijs— af te vragen of Charles Lutwidge Dodgson een mannelijk geval avant la lettre van anorexia nervosa geweest is? En ten slotte, wat is nonsens en hoe is het mogelijk dat uitgerekend nonsens eindigt in het woordenboek?

Alice in Verbazië (Nicolaas Matsier): uitg. De Bezige Bij (BBImpressie), 1996. ca. 60 pag. gebonden. ca. *f* 32,50. ISBN: 90-234-3546-X. Verschijnt in april.

Matsier zal op woensdag 24 januari 1996 met een plenaire lezing het symposium **Het paard van Troje** (over niet-schoolse teksten in het onderwijs) openen, georganiseerd door de Faculteit der Letteren van de Katholieke Universiteit Brabant i.s.m. het NBLC. Hij zal spreken over 'Nonsens en opvoeding' (volgens het programma) of over 'plusminus, Alice als welgemanierd meisje *at a loss*, om zo te zeggen' (volgens de auteur zelf). De lezing zal ook —in een aangepaste versie— als essay verschijnen in bovenvermeld boek.

Informatie: Anne Adriaensen, Katholieke Universiteit Brabant, Tilburg, tel. 013-663113.

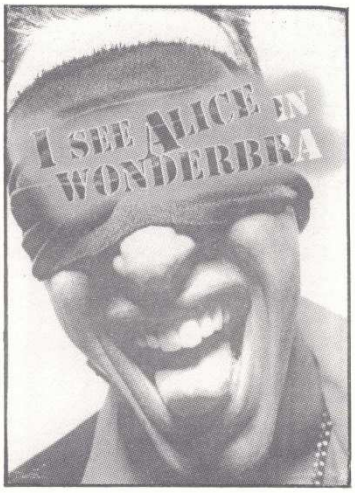

Ik zie, ik zie...

Kauwgomfabrikant **Stimorol** lanceerde onlangs een nieuwe reklamekampagne (met een 'blinddoektest') die weinig mensen ontgaan zal zijn, vanwege de irritante reklame op tv. Diverse andere varianten van de kampagne zijn te vinden op grote affiches (in bushaltes e.d.) en op verpakkingen, zoals de achterkant van een 'easypack' (kartonnen doosje, Strongmint, Mildmint of Regular). Daarop is ook bovenstaande foto te vinden, met de tekst *'I see Alice in Wonderbra'*. Zouden ze echt willen suggereren dat hun kauwgom een hallucinerende werking heeft?!

Nieuw buitenlands

De nieuwe Macmillan kleuren-Alice is al elders in dit nummer besproken, maar Nilsson & Lamm heeft nog meer buitenlandse boeken voor ons geïmporteerd. De volgende nieuwe uitgaven zijn momenteel bij de boekhandel te vinden (of te bestellen):

De schrijvers van **The Red King's Dream** pretenderen Carrolls beide Alice-boeken te hebben ontmaskerd als heuse sleutelromans. Na bestudering van Carrolls dagboeken en foto's menen ze te weten dat alle personages uit 'Alice' gebaseerd zijn op bestaande personen, die op deze subtiele manier door Carroll geparodieerd werden. Zo zouden o.a. Tweedledum en Tweedledee geïnspireerd zijn op de zonen van Tennyson, Ellen Terry zou 'Tiger-Lily' zijn en Darwin komt in het boek voor als de 'puppy'.Een uitgebreide bespreking in het volgende nummer.

The Red King's Dream, or Lewis Carroll in Wonderland (Jo Elwyn Jones & J. Francis Gladstone): uitg. Jonathan Cape, London, 1995. 14 x 22 cm. 312 pag. zwartwit geïllustreerd, plus 8 pag. foto's. £ 16.99 (*f* 53,50). ISBN: 0-224-04020-0.

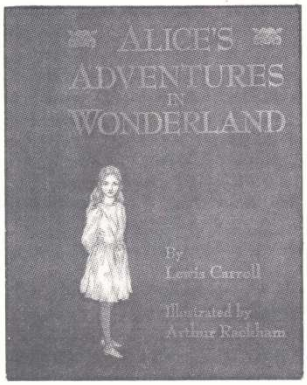

Bij *Gramercy Books* verscheen een facsimile van de luxe editie uit 1907 van *Alice's Adventures in Wonderland* geïllustreerd door **Arthur Rackham**. De kleurenplaten zijn mooi, maar de kleuren wel wijken sterk af van die in de Nederlandse Hollandia-uitgave uit 1976 (of de Amerikaanse Viking Press-uitgave uit 1975). Zonder de 1907-editie (of de originele tekeningen) ernaast is het echter moeilijk te zeggen wat de meest getrouwe reproduktie is. Het boek is gereproduceerd vanaf de oorspronkelijke luxe editie, maar heeft een iets kleiner formaat en de kleurenplaten zijn niet apart ingeplakt. De teksten zijn opvallend onscherp op het gladde hagelwitte papier van deze uitgave. De band is donkerpaars, goudbestempeld, met een paarslinnen rug. Door het matte laminaat is de band erg krasgevoelig.

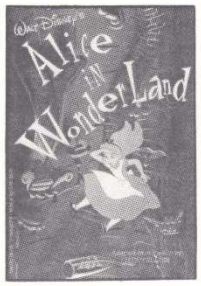

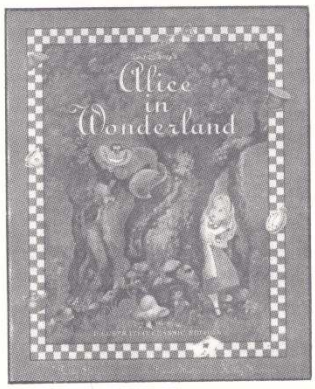

Alice's Adventures in Wonderland (ill. Arthur Rackham): uitg. Gramercy, New York/Avenel, 1995. 21 x 26 cm. 174 pag. gebonden in halflinnen. $ 15.99 (*f* 33,65). ISBN: 0-517-12420-3. Import Nilsson & Lamm.

De *Disney Press* bracht ook enkele nieuwe Alice-boeken uit, waaronder een **Alice in Wonderland**-pocketje, met het verhaal zoals het in Disney's tekenfilm verteld wordt. Het boekje bevat een katern in kleur met 16 *stills* uit de film.

Walt Disney's Alice in Wonderland (Adapted from the film by Teddy Slater): uitg. Disney Press, New York, 1995. 13 x 19 cm. 64 pag. zw-w + 8 pag. kleur, gelijmde pocket. $ 3.50 (*f* 8,05). ISBN: 0-7868-4027-7. Import Nillson & Lamm.

Dezelfde tekst (geschreven door *Teddy Slater*) is te vinden in de mooier uitgevoerde **Illustrated Classic Edition**. De geschilderde, merendeels paginagrote illustraties van *Franc Mateu & Holly Hannon* zijn kleurrijk, maar ze wijken in de uitwerking nét iets af van de gladde Disney-stijl, wat nogal vervreemdend werkt.

Walt Disney's Alice in Wonderland (Illustrated Classic Edition; adapted from the film by Teddy Slater, ill. Franc Maleu & Holly Hannon): uitg. Disney Press, New York, 1995. 21 x 26 cm. 96 pag. kleur, gebonden met stofomslag. $ 14.95 (*f* 31,85). ISBN: 0-7868-3034-4. 0-7868-3034-4. Import Nillson & Lamm.

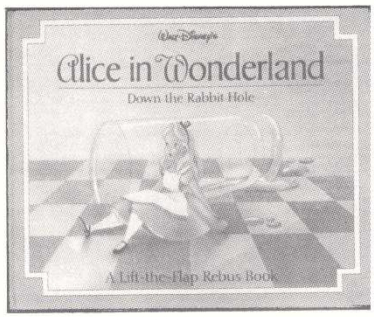

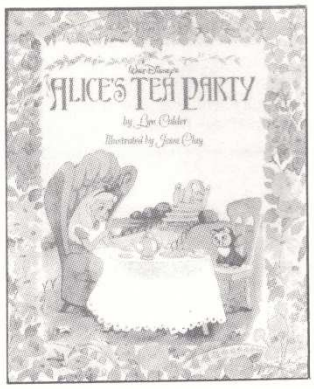

De tekeningen in het 'Lift-the-Fla Rebus Book' **Alice in Wonderland Down the Rabbit Hole** zijn wat da betreft conservatiever, maar ook teke naar (tekenares?) *Robbin Cuddy* is gee hoogvlieger. De tekeningen zijn helde en zacht van kleur, maar let eens op d manier waarop de vloeistof uit het flesj loopt op de voorkant van het boek; d klopt gewoon niet. De tekst is afgestem op beginnende lezertjes, twee à dri woorden per pagina zijn afgedekt m een 'flapje' dat het afgedekte woor illustreert. Verder bevat het boek enkel simpele 'pop-up' mechaniekjes.

Alice in Wonderland: Down the Rabbit Hole — A Lift-the-Flap Rebus Book (Adapted by Lis Rojany; ill. Robbin Cuddy): uitg. Disney Press

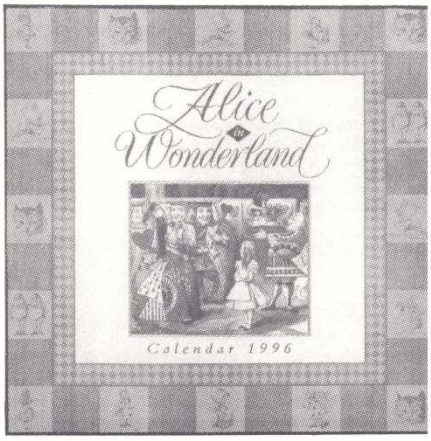

New York, 1994. 26 x 21 cm. 16 pag. kleur, gebonden. $ 12.95 (*f* 27,60). ISBN: 0-7868-3000-X. Import Nilsson & Lamm.

Heel wat beter zijn de aquarellen van *Jessy Clay* ('senior illustrator at Walt Disney World in Orlando, Florida') in **Alice's Tea Party**, geschreven door *Lyn Calder*. Behalve het verhaal van Alice's theevisite in Wonderland bevat het boek hoofdstukjes over thee-feitjes, etiquette en tips voor de aankleding, de snacks en de spelletjes bij een 'tea-party' voor kinderen. Dit boek verscheen al in 1992 en is onlangs herdrukt.

Alice's Tea Party (Lyn Calder; ill. Jessy Clay): uitg. Disney Press, New York, 1992. 21 x 26 cm. 48 pag. kleur, gebonden met stofomslag. $ 12.99 (*f* 27,65). ISBN: 1-56282-199-7. Import Nilsson & Lamm.

Wie vorig jaar de afgeprijsde editie van *More Annotated Alice* heeft aangeschaft zal verheugd zijn te horen dat Wing Books nu ook het eerste deel, **The Annotated Alice**, opnieuw heeft uitgegeven. Afgezien van een kort extra voorwoord, een 17-tal korrekties op de noten (waarbij per ongeluk één extra fout in de tekst is geslopen!), het hagelwitte papier en een afwijkende band en stofomslag is dit een identieke herdruk van de eerste editie van Bramhall House (uit 1960), die al jaren praktisch onvindbaar was. Het boek, met de illustraties van Tenniel, is sympathiek geprijsd: *f* 40,40 (de Penguin-paperback kost £ 7.99/*f* 29,55).

The Annotated Alice (Martin Gardner): uitg. Wing Books, New York, 1995. 22,5 x 28,5 cm. 352 pag. gebonden in halflinnen met stofomslag. $ 19.99 (*f* 40,40). ISBN: 0-517-02962-6. Import Nilsson & Lamm.

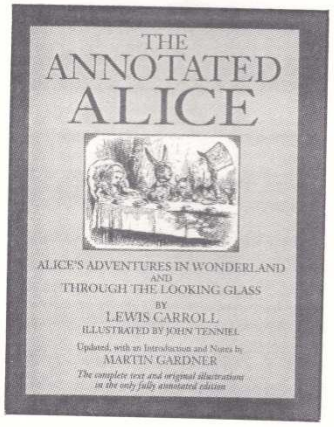

Bij *Macmillan* verschenen een **kalender** en een **agenda** voor 1996, met de gekleurde Tenniel-illustraties van Theaker en Wallis. De kalender is erg groot uitgevallen (uitgeklapt aan de muur 30 x 60 cm.), de agenda vrij klein (8 x 16 cm. met één week per twee pagina's).

Alice in Wonderland Calendar 1996 (ill. John Tenniel): uitg. Macmillan, London, 1995. 30 x 30 cm. 28 pag. kleur, geniet. £ 5.99 (*f* 32,50). ISBN: 0-333-63461-6. Import: Nilsson & Lamm.

Alice in Wonderland Diary 1996 (ill. John Tenniel): uitg. Macmillan, London, 1995. 8 x 16 cm. 128 p. kleur, gebonden. £ 4.99 (*f* 22,50). ISBN: 0-333-63462-4.

Lisa Pavane als Hartenkoningin en Alice Crawford als Alice (foto: Dee Conway)

English National Ballet

19 oktober j.l. ging in het Engelse Southampton het nieuwe *Alice in Wonderland* ballet van het *English National Ballet* in première.

The Times plaatste op 21 oktober een bespreking onder de kop *'Lovely to look at, that's all'*, een titel die eigenlijk al genoeg zegt. Recensente Debra Craine heeft veel lof voor ontwerpster *Sue Blane*, die zowel de krankzinnige Wonderland-personages vorm gaf, alsook de ingenieuze decors die de vele wisselingen van het toneelbeeld mogelijk maken (er zijn enkele bijzonder 'special effects' in de voorstelling ingebouwd). Met name 'The Mad Hatter's tea party' (die onjuiste benaming van Carrolls 'Mad Tea-Party' schijnt onuitroeibaar te zijn; PK) vond ze een verrukkelijke scène, met z'n reusachtige vrolijke theepot, grote zonnebloemen en levendige dans.

De muziek is minder geslaagd. *Carl Davis* gebruikte stukken van Tsjaikovski's *Kinderalbum*, de 4e en 5e symfonie, de opera *De maagd van Orléans*, zijn muziek bij *Hamlet* en het *Strijkkwartet Op. 11* om de muzikale ondersteuning van het ballet samen te stellen. Dat resulterde in een zowel thematisch als dramatisch karakteloze hutspot, een belediging voor de prachtige muziek die Tsjaikovski feitelijk schreef.

De saaiheid van de voorstelling is verder grotendeels te danken aan de choreografie van *Derek Deane*, artistiek leider van het English National Ballet. Hij wist niet te voorkomen dat deze bewerking van Carrolls verhaal niet uitsteeg boven een opeenvolging van personages en situaties. Alice (gespeeld door *Alice Crawford*) heeft weliswaar een enkele solo in het ballet, maar ze wordt te vaak ondergeschikt gemaakt aan de handeling. Er zijn geen dragende rollen in de choreografie, alleen korte optredens. Een van de hoogtepunten is het pas de deux, een droomscène waarin een volwassen droom-Alice (*Agnes Oaks*) danst met de Harten Boer.

Deane is niet de eerste die zich verslikt in de bewerking van 'Alice' voor ballet, maar desondnks blijkt de voorstelling een groot succes. Na Southampton, Liverpool, Manchester en Leeds (in de laatste twee plaatsen gekombineerd met *De Notenkraker*) zal het ballet volgend jaar in Londen te zien zijn (zie pag. 2).

Nederlandse voorstellingen

In Engeland is het nauwelijk bij te houden, maar ook in Nederland is Alice redelijk populair. Een overzichtje van recente evenementen:

Alice in Wonderland en Spiegelland was de titel van een balletvoorstelling van de *Wendy London School of Dancing*, op 25, 26 en 27 juni j.l. in de Leidse Schouwburg, ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van 'The Royal Academy of Dancing' in Nederland.

Het **vocaal ensemble Fermate** uit Den Bosch (o.l.v. dirigent Hubert Koniuszek) gaf op zondag 12 november een jubileumconcert. Speciaal voor deze gelegenheid componeerde *Willem Stoppelenburg* een muziekstuk, gebaseerd op de tekst van het openingsgedicht van Alice in Wonderland (in de vertaling van Nicolaas Matsier), waarmee de Fermate en kinderkoor De Fermaatjes de uitvoering besloten.

Het *Studium Generale* van de Universiteit Utrecht organiseerde zes lezingen over de (mogelijke) relatie tussen **psychologie en literatuur**. Dr K. Soudijn sloot op *woensdag 29 november* de reeks af met een lezing *Over 'Alice in Wonderland' van Lewis Carroll.*

Grote jongens

'I am fond of children (except boys)' (Lewis Carroll)

Peter Pan (Mabel Lucie Attwell)

'Inventing Wonderland' is het verhaal over vijf schrijvers die niet volwassen konden worden, *'who could not grow up'*. Vijf schrijvers die elk op eigen wijze hun verlangen naar de kindertijd literair vormgaven: Carroll, Lear, Barrie, Grahame en Milne hebben fantasiewerelden geschapen die zó 'realistisch' zijn dat het zwaar valt eruit te ontsnappen. Carrolls 'Alice's Adventures in Wonderland' en 'Through the Looking-Glass', de nonsens-verzen van Lear, Barrie's 'Peter Pan', Grahames 'The Wind in the Willows' en Milnes Pooh-verhalen hadden en hebben veel invloed op ons leven: figuren uit 'Wonderland' kom je in Engeland elke dag tegen, al was het alleen al in de vele uitdrukkingen. Alle kinderen kennen 'The Owl and the Pussycat', een verlegen kind wordt een 'piglet' genoemd. 'The Wind in the Willows' op toneel in de bewerking van Bennett (1990) was een groot succes. Michael Jackson noemt zijn landgoed 'Neverland'... het zijn maar enkele voorbeelden.

Jackie Wullschläger heeft geprobeerd leven en werk van deze vijf schrijvers samen te beschouwen, zoekend naar gemeenschappelijke factoren die hebben geleid tot het ontstaan van hun *'radical new literature for children'*. Ze hoopt nieuw licht op elk afzonderlijk te kunnen laten vallen door deze vergelijking. In de inleiding stipt ze al enkele zaken aan. Carroll een wiskundige, Lear een landschapsschilder, Grahame bankier, Barrie en Milne toneelschrijvers... ze wilden geen van allen kinderboeken schrijven. De verhalen werden dan ook eerst aan individuele kinderen verteld zonder dat ze aan publikatie dachten. Ieder had 'zijn' kind als muze om de volwassen verbeelding om te zetten in buitengewone fantasieën; allen bleven door de bijzondere affiniteit met de 'childhood' geïnspireerd. Ze bleven eigenlijk alle vijf 'jongens die niet groot wilden worden'. Bij Barrie is dat het meest uitgesproken: zijn Peter Pan is *'the boy who would not grow up.'*

Enkelen verloren op jonge leeftijd één of beide ouders en hadden een moeilijke jeugd. Allevijf werden ze door jeugdherinneringen achtervolgd. Lear en Grahame maakten een kindertaal waarin ze met goede vrienden korrespondeerden. Carrolls kamers in Oxford en Grahames 'study' in Londen lagen vol speelgoed. Milne zocht op de speelgoedafdeling van Harrods nieuwe typetjes voor zijn verhalen.

Allen hadden problemen met 'normale' sociale relaties; ze waren 'loners', in zekere zin sociale mislukkingen die in hun fantasie een uitlaatklep vonden voor hun onlustgevoelen naar de maarschappij van de volwassenenen. Drie waren kinderloos, Milne en Grahame hadden beide slechts één zoon en een problematisch ouderschap. Toen hun zonen geboren werden, waren zij zelf al 'middle-aged'. Grahames zoon pleegde zelfmoord toen hij 20 jaar was, Christopher Robin vervreemdde van zijn vader en zag hem tijdens diens langdurige sterfbed slechts een enkele keer.

De auteur meent dat de fantasieverhalen de schrijvers de mogelijkheid gaven tijdelijk de problemen van het volwassen zijn te ontvluchten. Vooral t.a.v. de onderdrukte sexualiteit zou dat 't geval zijn. Grahame roept luid dat zijn boek geen seks bevat, Peter Pan is een 'seksloze' jongen, in Alice vindt men een *'distaste of sexuality'*, in het werk van de homofiele Edward Lear leven paren die beslist niet bij elkaar passen gelukkig samen. Milne valt hier buiten, maar zijn boeken zijn dan ook 'post-Freudiaans'.

The Wind in the Willows (E.H. Shepard)

Volgens Wullschläger weerspiegelt zich het Britse optimisme en zelfvertrouwen in de lange zomerdagen en gouden tijden van 'Wonderland' en 'Nimmerland' of in de ('enerzijds') idyllische rivieroever uit 'The Wind in the Willows'. Tot de Eerste Wereldoorlog! Na 1918 is er geen Wendy meer de zegt: *'We hope our sons will die like English gentlemen'*. Doodgaan bleek inderdaad een *'awfully big adventure'*, zoals Peter Pan verwachtte. De verhalen van Pooh gaan niet over piraten en indianen, of over heroïsche gevechten aan de rivieroever... het zijn de kleine avonturen van knuffels, de lichtvoetige problemen van zes-of-zevenjarigen met een vleugje filosofie voor de volwassene. Bij Milne gaan satire op en ongeloof in zijn eigen creatie samen met nostalgie en idealisme.

Vijf groten in het genre van het fantasieverhaal: Lear en Carroll Victoriaans, Barrie en Grahame Edwardiaans, Milne als hekkesluiter, terugkijkend op een 'gouden eeuw'.

De inhoud en de opzet van het boek zijn na de introductie zeer duidelijk, er ligt een rode draad van 1860 tot 1930.

Hoofdstuk I, 'Victorian Images of Childhood', beschrijft het kindbeeld in deze periode. De kindertijd werd steeds minder gezien als een periode van voorbereiding op de volwassenheid, maar meer op zichzelf staand met eigen waarden. Hiermee samenhangend ontstond het kind als symbool voor vooruitgang, voor hoop en optimisme. Niet alleen het sociale en culturele klimaat maakten het kind zo populair, het was ook de Victoriaanse houding ten opzichte van de sexualiteit waardoor 'de onschuld' in dit kindbeeld benadrukt wordt. Wullschläger noemt Carroll een Humbert Humbert (Nabokovs hoofdpersoon uit 'Lolita'), gedreven door verborgen driften, maar óók een *'Victorian innocent who idolised childhood'* en die in zijn hart kind was gebleven. Veel, heel veel Victoriaanse (literaire) kunst is romantisch werk, gevormd door onderdrukte sexualiteit. *'The mix of hypocrisy, innocence and voyeurism which marks Victorian sexual attitudes to children and young girls has it roots in these not-quite-admitted yet intensely dreamed fantasies. The mix enabled Lewis Carroll to plan to bowdelerise Bowdler and produce an even cleaner edition of Shakespeare for young women at the same time as he photographed little girls naked in his rooms at Christ Church.'* (p.24). Fraai verwoord, maar echt nieuw is dit alles natuurlijk niet.

Aan het eind van de eeuw komt de overgang van de Victoriaanse kijk op het kind, waarin onschuld en deugd werden geïdealiseerd, de overgang naar de Edwardiaanse verheerlijking van de (jongens-)jeugd omwille van de jeugd zelf. Spelende, stoeiende, vechtende jongens... altijd jong blijven! Van Carroll's ideaal van schoonheid, deugd en onschuld in *'the pure little girls'*, via Barries droom van de altijd jong blijvende knapen naar Milnes verlangen naar een jeugdige zorgenloze wereld zien we de ontwikkeling die Jackie Wullschläger bedoelt.

Het hoofdstuk 'Lewis Carroll: the Child as Muse' brengt voor de meeste Carroll liefhebbers niet veel nieuws. Zijn levensbeschrijving, het ontstaan van de Alice boeken, kontakten met groten uit zijn tijd, enkele wonderlijke of opmerkelijke gebeurtenissen de 'Gnat' en de 'Whit

Knight' als representanten van de auteur... eigenlijk allemaal gegevens die we wel kennen uit bijvoorbeeld de door Martin Gardner geannoteerde Alice-edities. Wel wordt natuurlijk steeds de link gelegd met het centrale thema en de titel van het boek: 'Inventing Wonderland', het mooie land waarin het kind centraal staat, lòs van (het leven van) de volwassenen. Er zijn veel citaten en af en toe herhalingen uit de inleiding. Zo lees ik voor de derde keer dat je bij Carroll geen 'moraal van het verhaal' tegenkomt en dat Barries 'Neverland' en Milnes 'Hundred Acre Wood' nooit geschapen hadden kunnen worden als 'Wonderland' er niet was geweest!

Het derde hoofdstuk, over Edward Lear, is op dezelfde wijze opgebouwd en ik denk dat 't voor Lear-kenners ook niet veel nieuwe elementen bevat. Na hoofdstuk drie volgt een 'Tussenspel': *'Inside the Secret Garden: the Roots of Victorian Fantasy.'*

Vóór 1800 bestond er amper kinder- en jeugdliteratuur, wel de 'nursery-rhymes' en de fabels van Aesopus. Maar enkele oudere werken die helemaal niet voor kinderen bedoeld waren, werden verslonden: 'Pilgrim's Progress' (1671), 'Robinson Crusoe' (1719) en 'Gulliver's Travels' (1726). In deze drie zien we volgens Wullschläger de fantasiewerelden al die ten grondslag liggen aan de Victoriaanse kinderliteratuur. Sprookjes waren lange tijd 'uit den boze' in Engeland, een verschijnsel dat we overigens in veel Europese landen in bepaalde pedagogische richtingen tegenkomen. In 1823 komt de eerste vertaling van 'Kinder- und Hausmärchen' uit. Waarom hierop niet wat dieper ingegaan? Nu is het net of het sprookje oorspronkelijk wèl specifiek voor kinderen is bedoeld. Bij Bunyan, Defoe en Swift is ze explicieter. Uiteraard gaat ze wat dieper in op Andersen; hij sluit goed aan bij de Victoriaanse idee. Zijn verhalen zijn dan ook in Engeland erg populair geworden. Ook Andersen was een eenzame vrijgezel wiens emotionele banden met de jeugd sterk waren.

Wullschläger zegt niets over de 'aanpassingen' die de gebroeders Grimm 'hun' sprookjes meegaven, aanvankelijk en in de loop van de negentiende eeuw, bij de vele herdrukken... zo werden ze steeds 'Victoriaanser'! Ook niets over Andersens bronnen, want *'he invented the literary fairy tale, writing his own stories (...)'* is toch wel wat àl te sterk uitgedrukt; veel van zijn verhalen gaan immers ook terug op, of zijn bewerkingen van oude volksverhalen.

Aan het slot van dit 'Interlude' wijst Wullschläger op een reeks figuren uit de jeugdliteratuur die de regels en de normen van de volwassenen niet begrijpen, figuren die toch vertrouwen, zekerheid en liefde uitstralen, zoals de White Knight, Yonghy Bonghy Bò, Mole, Pooh, Paddington en de Big Friendly Giant... van 1860 tot 1980. Vergezocht? De White Knight bijvoorbeeld figureert slechts op enkele pagina's. De lijn die ze van Alice's rozentuin trekt naar 'The Secret Garden' van Burnett (1902) is overtuigender.

(Edward Lear)

Het zou niet mogen uitmaken, maar 'The Wind in the Willows' en 'Winnie-the-Pooh' worden anders nu ik het leven van Grahame en Milne wat beter ken: minder mooi, maar de verhalen krijgen wel meer diepte. 'Peter Pan' kende ik alleen maar via die meneer Disney, die ons alles zo nodig op zijn manier moest vertellen. Nu ik het lees (in de vertaling van A.C. Tholema) pakt het me niet en Wullschlägers hoofdstuk over Barrie biedt niet veel méér dan Carel Peeters al vertelde in de bespreking in 'Vrij Nederland' van Birkins biografie van Barrie. Maar 't was natuurlijk ook een zeer boeiende figuur en steeds sluit ze aan bij haar rode draad, daarmee ook de schrijvers onderling verbindend. Interessante

(Winnie-the-Pooh (E.H. Shepard)

gegevens, vooral natuurlijk door de zékere en de mógelijke invloed die 'Alice' op hun leven en werk heeft gehad.

In de epiloog 'From Alice in Wonderland to Lolita' trekt ze haar literair-historische draad door naar onze tijd, maar eerst konstateert ze dat kinderliteratuur een kulturele barometer is die niet alleen maar laat zien hoe een samenleving in een bepaalde periode over het kind denkt, maar ook hoe het zelfbeeld van die samenleving is. Vreemd, afgezien van het 'open deur karakter' van zo'n stelling heeft ze het daar toch stééds over gehad; in de introductie schreef ze dat eigenlijk al. Maar goed, in een epiloog mag een en ander herhaald worden.

Na de Eerste Wereldoorlog kwam Milne: *'Nostaligically, he recaptured the physical attributes of the old rural idyll [...] but he could not win back the intellectual confidence, and this is why his books are shot through with mockery of the very idyll he was celebrating.'* (p. 205). Zijn verhaalfiguren liegen en bedriegen, zijn bang en dom, twijfelen aan zichzelf en zijn verlegen. Bovendien is 'Winnie-the-Pooh' *'the only great children's fantasy not shaped by the social or sexual repression of its author.'* (p.205).

Na Milne zijn er (een halve eeuw) geen groten meer opgestaan. Zelfs Tolkien haalt het in Wullschlägers ogen niet. We moeten wachten tot Janet en Allan Ahlberg ('The Jolly Postman') en Roald Dahl komen, dan zijn we pas weer terug in een *'well established anarchic tradition.'* Toch blijven Carroll en Lear beter: *'Dahl's books are original, compelling and anarchic, but he did not create a radical form of literature or a new vision of the world in the way that Carroll or Lear did.'* (p.210).

Het boek geeft heel veel informatie en hoewel Jackie Wullschläger vaak in herhaling valt, is het zeer prettig leesbaar. Toch blijft er een onbevredigd gevoel, want wat heeft ze nu eigenlijk gedaan? Het is heel logisch dat je veel overeenkomsten vindt als je leven en werk van vijf grote kinderboekenschrijvers gaat vergelijken... men neme vijf schilders, admiraals, keizers... Erg voor de hand liggend. Waarom heeft ze niet wat relativiteit in de introductie verwoord? Nu heeft het boek wat mij betreft wat te veel pretentie, want 'wat weten we nou helemaal' van bijvoorbeeld Carrolls jeugd. De warme huiselijkheid waar Jackie Wullschläger het over heeft? De liefdevolle toegewijde moeder, al die schattige zusjes? Zijn vader? Wat is daar allemaal in de 'Rectory' gebeurd? Of later, tijdens zijn Rugby-jaren?

Maar 't het is een fraai boekwerk, prachtig verzorgd. Het is funktioneel geïllustreerd met een dertigtal foto's en vele illustraties uit de besproken boeken. Jammer, heel jammer is dat naast een uitgebreide bibliografie en een korrekt notenapparaat de index talloze hiaten vertoont. Tientallen auteurs en titels ontbreken: Collodi (p.154), Brockhurst (p.205) en Spyri (p.17). Zelfs Nabokov (p.210) ontbreekt (!), terwijl als motto aan de epiloog een citaat van hem uit 'Lolita' wordt meegegeven" *'Ah, leave me alone in my pubescent park, in my mossy garden. Let them play around me forever. Never grow up.'*

Franke Koksma

Inventing Wonderland — The Lives and Fantasies of Lewis Carroll, Edward Lear, J.M. Barrie, Kenneth Grahame and A.A. Milne (Jackie Wullschläger): uitg. Methuen, Londen, 1995. 16,5 x 24 cm. 224 pag. gebonden met stofomslag. ISBN: 0-413469406-0. £ 20.00 (*f* 33,25). Engelstalig. Import: Nilsson & Lamm.

Dromen van Wonderland *(Alice in Stripland # 5)*

Al meer dan 60 jaar geleden liet *Mary Tourtel* haar **Bruintje Beer** kennis maken met figuren uit Wonderland. Deze ondertekst-strip, getiteld *Bruintje Beer in Droomenland* verscheen hier in 1932 in het *Algemeen Handelsblad* in 59 afleveringen van elk één plaatje. In dit droomavontuur ontmoet Bruintje (die overigens niet bruin maar wit is; in Engeland heet hij gewoon **Rupert**) diverse sprookjesfiguren, waaronder het Witte Konijn en de Vis-lakei. Het nogal warrige verhaal heeft verder niets te maken met Carrolls boek, hoewel de scène op bijgaand plaatje sterke herinneringen oproept aan 'Queen Alice'. Opmerkelijk is dat dit verhaal in Engeland nooit in boekvorm verschenen is, terwijl er in Nederland zeker 3 verschillende drukken bestaan.

Bruintje Beer in Droomenland (Mary Tourtel): uitg. Algemeen Handelsblad, Amsterdam, 1934 en 1969.

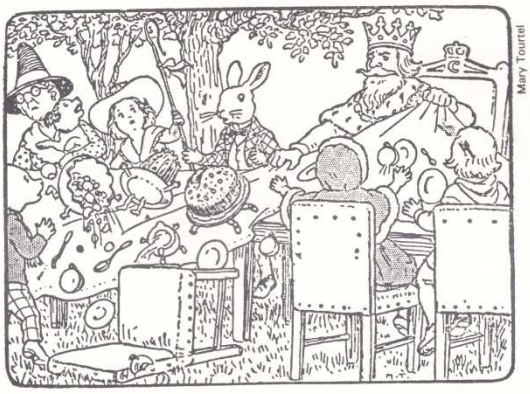

Mary Tourtel

Disney

Uitgeverij *J. Corna* uit Brussel gaf als deeltje 109 in een reeks prentenboeken met kindersprookjes ook **Alice in Wonderland** uit. Een jaartal is niet vermeld, evenmin als een illustrator (signatuur *Parizzi*?). De uitgave houdt het midden tussen een prentenboek en een strip en bevat 12 pagina's met elk 1 tot 3 tekeningen in kleur en korte tekstjes. Niet ècht een strip, maar voor de volledigheid vermelden we 'm toch maar hierbij.

Alice in Wonderland (Parizzi?): uitg. J. Corna, Brussel/Parijs (z.j.).

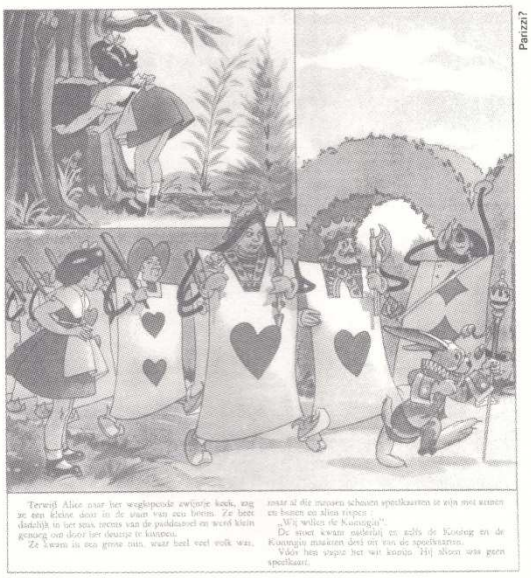

Parizzi?

De Duitse *Anke Feuchtenberger* is een tekenares die nogal experimentele strips maakt. In haar stripalbum **Mutterkuchen** vinden we *Living next door to Alice*. Deze korte strip (27 pag. zwart-wit) is getekend *für Alice Liddell*, maar het is geen direkte interpretatie van het boek. Het verhaal is als een beangstigende droom, die enkele thematische associaties met *Alice* heeft. Bizar en bijzonder. Voor de liefhebbers.

Mutterkuchen (Anke Feuchtenberger): uitg. Jochen Enterprises, Berlin, 1995. 16,5 x 23,5 cm. 64 pag. kleur/zwartwit gelijmde softcover. DM 19,95. ISBN: 3-930486-08-3.

Don Lawrence

Stripheld **Storm** ontmoet in z'n 21e avontuur, *De Genesis-formule*, weer eens de *Cyperse Kater* (zie ook WONDERLAND-SPIEGEL 1). Aan het eind van d

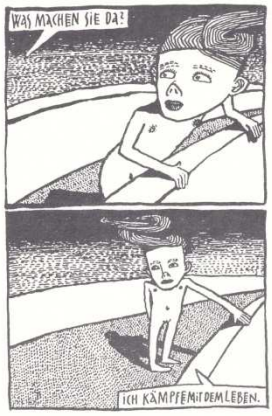

Anke Feuchtenberger

Charles M. Schulz

album worden Storm en zijn vriendin Roodhaar een fractal-draaikolk ingezogen en belanden ze in een duizelingwekkende 'vierde dimensie'. Het decor hiervan is vormgegeven volgens het 3-D *'magic eye'*-principe, en de Kater fungeert hier als hun gids.

Storm 21 - De Genesis-formule (Don Lawrence & Martin Lodewijk): uitg. Big Balloon, Heemstede, 1995. 22 x 28 cm. 44 pag. kleur. *f* 12,95. ISBN: 90-542-5467-X.

De **Peanuts** van *Charles Schulz* lazen Alice's avonturen in 1967. In de bundeling *You're something else, Charlie Brown* vonden we bovenstaande vijf stroken.

You're something else, Charlie Brown (Charles M. Schulz): uitg. Holt, Rinehart & Winston, New York, 1968. Ook verschenen in: Your choice, Snoopy (Charles M. Schulz): uitg. Coronet Books, London, 1973.

Ook de onuitstaanbare kat **Garfield** van *Jim Davis* kent z'n klassieken. Onderstaande strook (uit 1983) werd vorig jaar gesignaleerd in het blad van de Lewis Carroll Society (*Bandersnatch* No. 85).

Bij uitgeverij *De Geïllustreerde Pers* verchijnt in januari a.s. een Alice in Wonderland-stripboek in de reeks **Disney Filmstrips**. Het betreft hier een bundeling van twee verhalen: *Walt Disney's Alice in Wonderland* (waarschijnlijk de versie die in 1976 in Donald Duck stond) en *Het onverjaardagsfeest* (eerder in zwartwit verschenen in het *Donald Duck Groot Vakantieboek 1978*). Prijs *f* 7,95 / 160 Bfr.

Met dank voor de tips aan: Edward Wakeling, Mw. Els van der Poort, Edmond Spierts, Gert Verweij en Franke Koksma.

Jim Davis

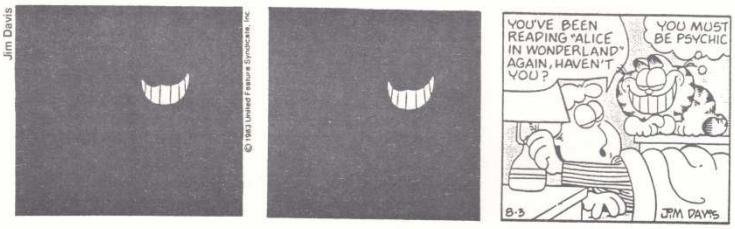

Bibliografie

Enkele reakties op de eerste aanzet tot een Nederlandse Carroll-bibliografie bereikten het redaktieadres.

Ton Willemse meldt dat *Een keur van sprookjes voor de kleintjes* (Boxen: 1971 HU) van uitgeverij Hemma inderdaad ook in een andere versie bestaat, met op de band een illustratie van een onbekend sprookje (grote beer, meisje met mandje, twee aangeklede poezen (?) en een wolf). Binnenin als eerste *Alice in Wonderland* en verder achtereenvolgens Klein Duimpje, Hans en Grietje, De ganzenhoedster bij de fontein, Assepoester en Sneeuwwitje en de 7 dwergjes. De S- en D-nummers op de achterkant zijn identiek aan de vorige keer vermelde uitgave.

Nog geen uitsluitsel over het potloodcijfer in de *Groot Nederland*-uitgave. Franke Koksma (wiens exemplaar ook een '109' bevat) opperde dat misschien een centrale persoon van bijv. de 'Maatschappij tot Nut van het Algemeen' ten behoeve van bibliotheken grote aantallen van één titel (inkocht en) voornummerde zodat 'Alice' na het kaften meteen overal (van Groningen tot Maastricht) op het etiket nummer 109 kreeg, hetgeen korrespondeerde met de centrale katalogus. Jeanette Kok van het Informatiecentrum Boek en Jeugd (van het NBLC) schrijft dat hun exemplaar een potloodaantekening heeft die waarschijnlijk het cijfer 171 moet voorstellen. Een volgnummer, denkt zij. Suggesties blijven welkom.

Volgende keer een uitgebreid overzicht van o.a. de *Oud Goud-reeks* van uitgeverij Van Goor.

Nagekomen berichten

Warner Family Entertaiment bracht twee **Alice-video's** uit met Nederlandse ondertiteling. Het betreft *Alice in Wonderland* en *Alice Through the Looking-Glass*, twee delen van dezelfde muzikale versie die in 1985 door Warner gemaakt werd als televisiefilm, met *Nataly Gregory* als (vreselijk Amerikaanse) Alice en tal van beroemde acteurs, bijna allemaal onherkenbaar in hun vermomming. In deel 1 o.a. *Red Buttons* als het Witte Konijn, *Sammie Davis Jr.* als de Rups, *Telly Savalas* als de Kat, *Ringo Starr* als de Nepschildpad en *Shelley Winters* als de Dodo. In deel 2 o.a. *Ernest Borgnine* als de Leeuw, *Karl Malden* als de Walrus en *Jonathan Winters* als Humpty Dumpty. Ongeveer 90 minuten per band, voor slechts *f* 24,95 p.st. Gezien bij o.a. Vroom en Dreesman.

Drogisterij *Etos* heeft voor de feestdagen o.a. een geschenkverpakking met Alice In Wonderland **Picture Soaps** in het assortiment. Drie stuks zeep van 75 gram, met opgeplakt plaatje (Tenniels Alice, Hoedenmaker en Wit Konijn, in een andere inkleuring dan die van Wallis!) voor slechts *f* 3,99.

Post voor Alice

Charles Dodgson was een verwoed brievenschrijver en zal in z'n leven heel wat postzegels geplakt hebben. De eerste postzegel ter wereld werd in 1840 uitgegeven in Engeland en in *Through the Looking-Glass* (1872) is één van de vroegste literaire verwijzingen naar postzegels te vinden, als Alice zonder kaartje in de trein zit, en teruggestuurd dreigt te worden (hoofdstuk 3): *'She must go by post, as she's got a head on her—'* ('head' was een Victoriaanse 'slang'-term voor postzegel). In 1890 bracht hij zelfs een zgn. *'stamp-case'* op de markt. Deze map om postzegels van verschillende waardes in te bewaren ging vergezeld van *'Eight or Nine Wise Words about Letter-writing'*. Postzegels met Alice erop bestonden toen nog niet, en Carroll had daar ongetwijfeld ook niet van durven dromen.

De allereerste postzegel waar Alice op voorkomt werd in 1976 uitgegeven door de *Comoren* (een eilandengroep tussen Madagascar en het Afrikaanse vasteland). De zegel van 30 F maakt deel uit van een zesdelige sprookjes-serie. Een minuskule tekst vermeldt *J.L. Puvillano* als ontwerper van de zegels.

De tweede Alice-zegel verscheen in 1977 in een reeks sprookjes-postzegels van de kleine Afrikaanse republiek *Burundi*. De serie bestaat uit vijf blokken van elk vier zegels en het duurste blok (26 F per zegel) met *'Contes de Fees Anglais'* bevat één Alice-zegel, waarop *Arthur Rackhams* illustratie van de Mad Teaparty is afgebeeld.

Comoren 1976: Katalogus Michel 283 / Yvert 146

Groot-Brittannië 1990/91: Michel 1254 (20 p.) en 1330 (1st, uit boekje 96)

Burundi 1977: Michel 1396 / Yvert 750

Groot-Brittannië 1993: Michel 1432

Groot-Brittannië 1979: Michel 800 / Yvert 899

Groot-Brittannië 1994: Michel 1496

In 1979 eerde het *Verenigd Koninkrijk* ter gelegenheid van het Jaar van het Kind vier van haar beroemdste kinderboekenschrijvers met een zegel. Gebruik makend van de originele illustraties omvat de serie *The Tale of Peter Rabbit* (Beatrix Potter), *The Wind in the Willows* (Kenneth Grahame en E.H. Sherpard), *Winnie-the-Pooh* (A.A. Milne en E.H. Shepard) en *Alice's Adventures in Wonderland* (Lewis Carroll en John Tenniel).

Pas in de jaren '90 besloot de Britse post Tenniels figuren vaker te gebruiken. Een blok van 10 wenszegels (à 20 p.) uit 1990 met het thema 'glimlach' bevat (naast onder meer Stan Laurel en de Mona Lisa) een zegel van de *Cheshire Cat* (geen tekening van Tenniel, maar wel in zijn stijl). De wenszegels hadden succes, want het blok werd een jaar later herdrukt (echter met waarde-aanduiding *1st*, voor 'first class' post).

Begin 1993 verscheen een nieuw blok in een postzegelboekje met 'Ten First Class Greeting Stamps' en twintig sluit-

Sierra Leone 1991: Michel 1761/1764/1770 & Blok 184

zegels, waarin we tussen andere klassiekers uit de kinderliteratuur *Tweedledum en Tweedledee* vinden, getekend door *Paul Slater* (naar Tenniel).

Begin 1994 verscheen weer een boekje wenszegels, nu met bekende figuren als Peter Rabbit, Roodkapje, Bruintje Beer, Biggles en Alice (weer getekend door *Paul Slater*), allen met een brief of envelop in de hand.

Er zijn bepaalde landen die berucht zijn om hun postzegel-uitgaven die niet echt bedoeld zijn voor frankering, maar hoofdzakelijk om verzamelaars geld uit de zak te kloppen. *Grenada* en de *Maldiven* zijn daar twee van, die zowat het komplete œuvre van de Disney-studio's op postzegels zetten. Disneys Alice-film uit 1951 leverde zo twee series op. In 1980 verschenen negen losse zegels en een zegel in een blok op de *Maldiven* (een eilandengroep ten zuiden van India). In 1987 verschenen negen zegels in een blok en een aparte zegel in een blok van het Caribische eiland *Grenada*.

Sierra Leone, een staatje aan de Afrikaanse westkust, bracht in 1991 wat interessantere Disney-zegels uit. Op een reeks van 12 zegels werden oude Disney-kerst/nieuwjaarskaarten afgedrukt. Alice is te vinden op de kaart van eind 1950, het jaar voor de film in première ging (de zegel van 30 Le) en op de kaart van 1972 (500 Le, piepklein links naast de 1 van 1973). In 1984 verstuurden de Studio's een fotokaart, waarop o.a. de Tweedlebroertjes staan (100 Le). De allermooiste is echter ongetwijfeld de kalender-kaart uit 1950 die een eigen blok heeft gekregen (900 Le). Alle figuren uit de film zijn

Grenada 1987: Michel 1627-1635 & 1681 (blok 187)

Maldiven 1980:
Michel 909-917 & blok 70

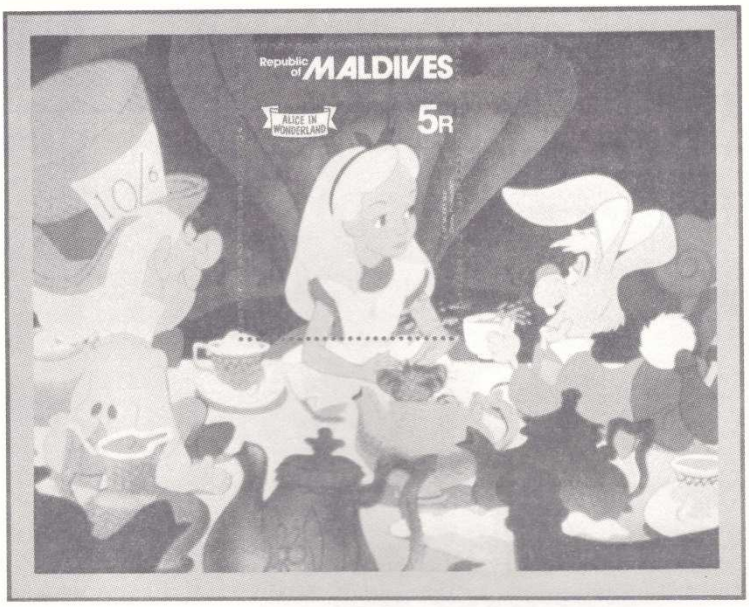

hierop vertegenwoordigd op een zeer uitgebreide Tea-Party.

Tot slot een serie van een andere onverwachte plaats, *Mali*. Dit Westafrikaanse land bracht in 1982 ter gelegenheid van Lewis Carrolls 150e geboortedag drie prachtige (luchtpost-)zegels uit, met een portret van Carroll en scènes uit de boeken, ontworpen door *J. Combet*.

Afgezien van diverse eerste-dag-enveloppen en bijzondere stempels, zou dit overzicht van Alice-postzegels kompleet moeten zijn. Aanvullingen worden uiteraard op prijs gesteld. In de toekomst zullen ongetwijfeld meer interessante emissies volgen.

Mali 1982:
Michel 899-901
Yvert A.439-4431